

Postwisselstempelmachines

Samengesteld door Cees Janssen, Nederlandse Academie voor Filatelie

Inleiding

In **Dienstorder D323 van 1922** is de volgende aankondiging opgenomen:

De Directeur-Generaal der Posterijen en Telegrafie maakt het volgende bekend:

dat in verband met de ingebruikstelling van postwisselstempelmachines met ingang van 1 Mei a.s., met intrekking van de in gebruik zijnde, zullen worden uitgegeven nieuw-model postwisselformulieren, bestaande uit drie deelen, te weten: het lichaam, dat bij de uitbetaling door den postdienst wordt ingehouden, een rechterstrook, strekkende den afzender tot bewijs van storting, en een linkerstrook, welke door den afzender kan worden behouden.

Bij de aanbieding ter verzending van de nieuw-model postwissels op een hulpkantoor, wordt evenwel in verband met de behandeling op het betrokken hoofdkantoor, de rechterstrook niet als reçu afgegeven, doch wordt den afzender een uit een register ontleend ontvangstbewijs overhandigd.

Buiten de dienstaanwijzingen behooren alle gegevens voor den postwissel daarop door de afzender te worden gesteld; desgewenscht kan daarbij de hulp van den postambtenaar worden ingeroepen.

Gedurende de maanden Mei en Juni a.s. zal gelegenheid worden gegeven de nog voorradige postwisselformulieren en verrekeningspostwissels, oud model, zonder kosten aan de kantoren tegen nieuwe om te ruilen.

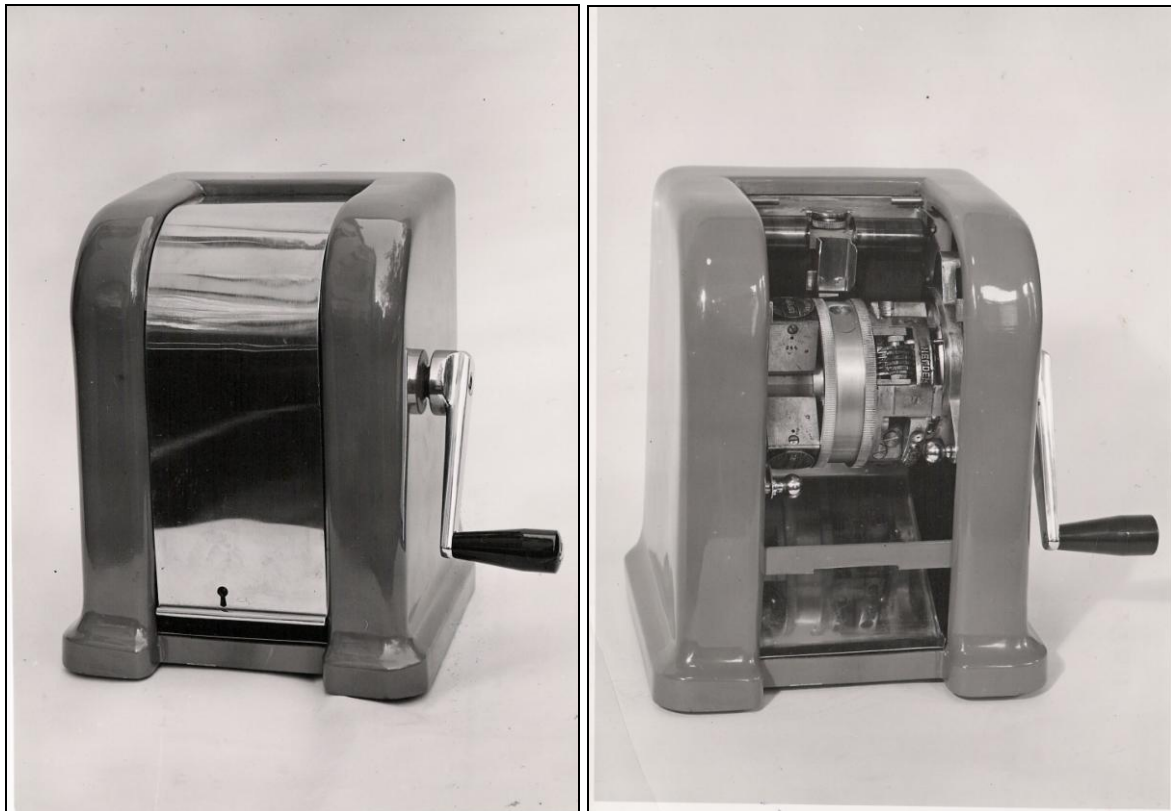
Voorzoover deze bekendmaking niet door de plaatselijke bladen wordt overgenomen, behooren de betrokken Directeuren zoo mogelijk te bewerken, c.q. door overleg met de administratiën der nieuwsbladen, dat een gelijk bericht alsnog kosteloos in die bladen wordt geplaatst.

Van het cursief gedrukte gedeelte der bekendmaking behoort in elk geval een duidelijk afschrift aan de betrokken loketten te worden opgehangen.

Dienstorder **D324 van 1922** voegt daaraan nog toe: **Postwisselstempelmachines.**

Het dagelijksch onderhoud van stempelmachines behoort door kantoorpersoneel te geschieden, terwijl voor het wegnemen van gebreken, waarvoor vakkennis vereischt wordt, de tusschenkomst van den Technischen Dienst der Telegrafie kan worden ingeroepen.

Afbeelding van de postwisselstempelmachine

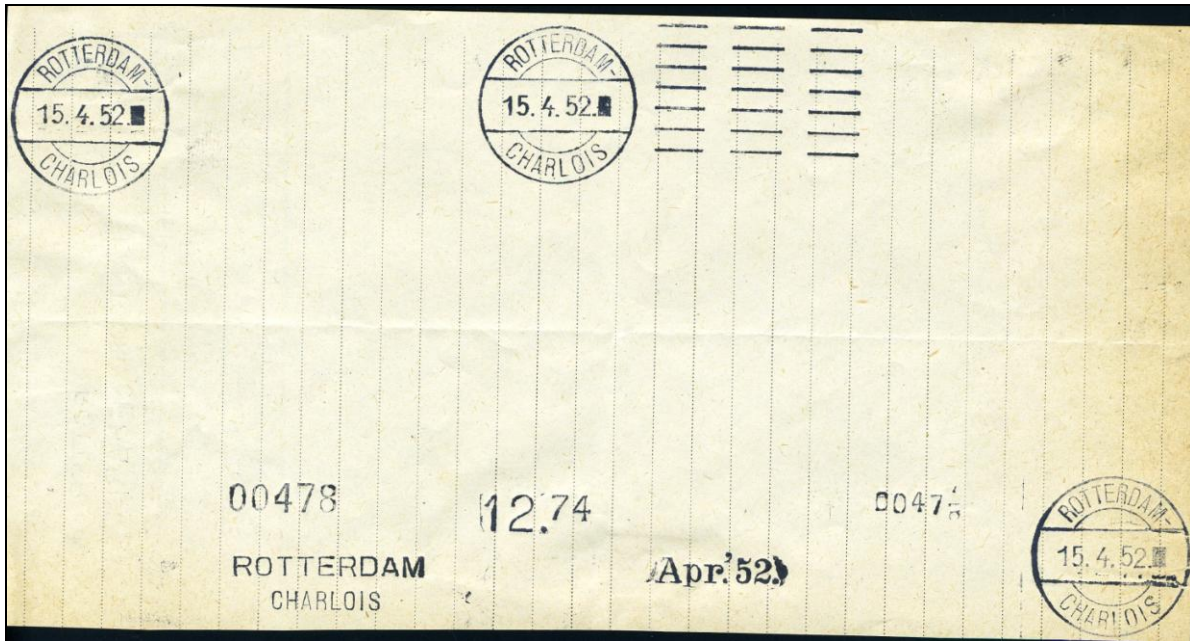
Links de stempelmachine zoals deze is afgedekt met een afsluitbare beschermplaat.
Rechts de machine waarbij het binnenwerk is te zien.

Werking van de postwisselstempelmachine

In de stempelmachine, die met de hand (zwengel) wordt bediend, zijn twee stempelkoppen aangebracht waarin twee identieke stempels zijn gemonteerd. De stempels zijn van het model 'langebalk' en hebben verstelbare datumkarakters zoals ook voorkomen bij de hand- en machinestempels. In het begin werd alleen de toevoeging V of N gebruikt. Later is daarvoor in vele gevallen een blokje in de plaats gekomen doch V en N bleven eveneens in gebruik.

Boven in de machine is een stempelkussen gemonteerd dat regelmatig moest worden geïnk.

Rechts van de twee stempelkoppen is een numeroteur gemonteerd dat met elke slag met een cijfer verspringt. De numeroteur draait tegelijkertijd mee met de stempelkoppen.

Afgebeeld is een proefafdruk van de postwisselstempelmachine van het bijpostkantoor Rotterdam-Charlois uit 1952.

STAATSBEDRIJF DER POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE		
NUMMERS VAN DE STAAT P 118:		
	20.4.53	
LIJST VAN BINNENLANDSE POSTWISSELS TER VERZENDING AANGEBODEN		
NAAM &		
ADRES		
V. D. AF-		
ZENDER		
INLEGGIJDE STEPELING	DIENSTAAANWIJZINGEN WORDEN AMBTSHALVE INGEVULD	
	NUMMER V. STAAT P 118 00478	INGESCHREVEN DOOR: 12.65
	KANTOOR VAN STORTING: ROTTERDAM SCHIEWEG	MAAND VAN STORTING: Apr. 53.
MODEL P 13A - L 3587 - '48		

Proefafdruk van de postwisselstempelmachine van het bijpostkantoor Rotterdam-Schieweg van 1953.

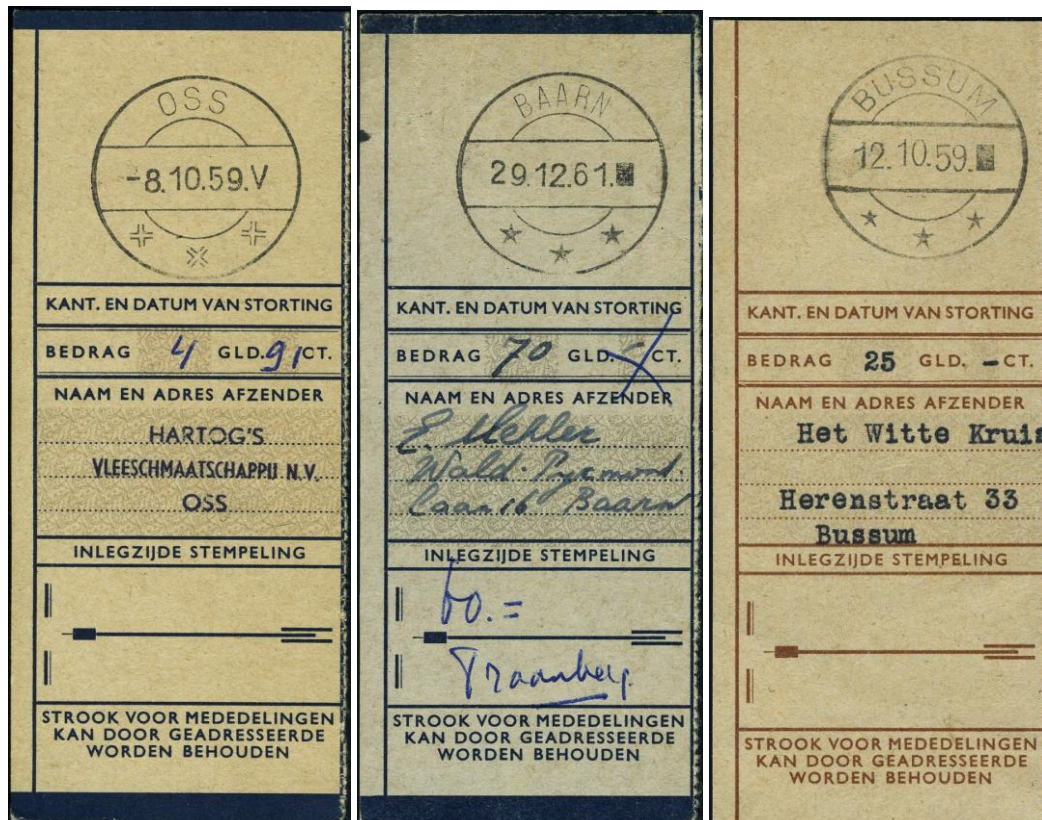
Zoals op de proefafdrukken is te zien, worden nog enkele gegevens afgedrukt. Zoals de naam van het postkantoor of bijpostkantoor in de vorm van een vast gemonteerd kantoornaamstempel. Daarboven de afdruk van de numeroteur (nummer van staat P 118). Dit nummer moest worden ingevuld met de relevante gegevens op een legger als kasverantwoording van de betrokken ambtenaar.

Rechts daarvan een nummer bestaande uit twee getallen van ongelijke grootte, waarmee de loket-ambtenaar kon worden geïdentificeerd die de postwissel had behandeld.

Rechtsonder de aanduiding van de maand en het jaar van de storting. Deze aanduiding moest elke maand worden verzet.

Verzamelen van stempelaafdrukken van het dagtekeningstempel

Het verzamelen van afdrukken van de stempels aangebracht door een postwisselstempelmachine kan veelal alleen plaatsvinden met de linker- en rechterstroken van de postwissels.

In de loop der jaren is een aantal verschillende typen postwisselformulieren in gebruik geweest, doch de indeling van de te bedrukken gedeelten bleef onveranderd.

Complete linkerstroken en uitknipsels van de linkerstrook zijn altijd zonder postzegel.

		NEDERLAND POSTWISSEL			
NAAM EN ADRES AFZENDER: <i>H. Fiege Kl. Buis 34 Eindhoven</i>		REG. P 14A/E NR. <i>5.49.</i>		LEG. P 14B NR.	
KANT. & DATUM V. STORTING		(HIERONDER GLD. GETAL IN LETTERS) IN CIJFERS:		G L D. <i>50</i> C.	
BEDRAG: <i>2</i> GLD. <i>50</i> C.		<i> twee</i>		GLD. <i>50</i> C.	
NAAM EN ADRES AFZENDER: <i>H. Fiege Kl. Buis 34 Eindhoven</i>		AAN: <i>K.R.M.</i>		OF ORDER	
STRAAT: <i>Postbus 123</i>		TE: <i>den Haag</i>		<i>Postmaatschappij N.V.</i>	
INLEGZIJDE STEPELING		☐ DIENSTWIJZINGEN WORDEN AMBTSHALVE INGEVULD		☐	
STROOK V. MEDEDELINGEN KAN DOORGEADRESSEERDE WORDEN BEHOUDEN		0522 NUMMER V. STAAT NR. P 118		INGESCHREVEN DOOR: <i>[Signature]</i>	
KANTOOR VAN STORTING: EINDHOVEN		MAAND VAN STORTING: Mei' 49.		005	
		MODEL P 55		1 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19	

Ter voldoening van het postwisselrecht moesten postzegels worden geplakt. Deze postzegels werden door de eerste stempelkop gestempeld. Het gebruik van zwarte stempelinkt was voorgeschreven, doch andere stempelinkten, zoals blauw en violet, komen voor.

De stempelafdrucken van postwisselstempelmachines op afgeweekte postzegels kunnen veelal worden herkend aan de letter V of N of aan het 'blokje' in plaats van de letter V of N en aan de drie sterren of kruisen in het onderste segment van het stempel.

Oproep

Een overzicht van kantoren die een postwisselstempelmachine in gebruik hebben gehad is nog niet beschikbaar. Verzamelaars van stempelafdrucken van langebalkstempels die afdrucken van deze machines in hun verzameling hebben opgenomen of menen afdrucken te bezitten die mogelijk afkomstig zijn van dergelijke machines wordt verzocht deze te melden bij de auteur. Zo mogelijk met een scan van de afdruk.

Getracht wordt een zo volledige inventarisatie samen te stellen aan de hand van de meldingen.

Copyright © 2014

De gegevens betreffende de postwisselstempelmachines in deze publicatie mogen uitsluitend voor privédoeleinden worden gebruikt.

Duplicatie of heruitgave van de in deze gegevens - geheel of gedeeltelijk - is verboden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur (Cees Janssen).